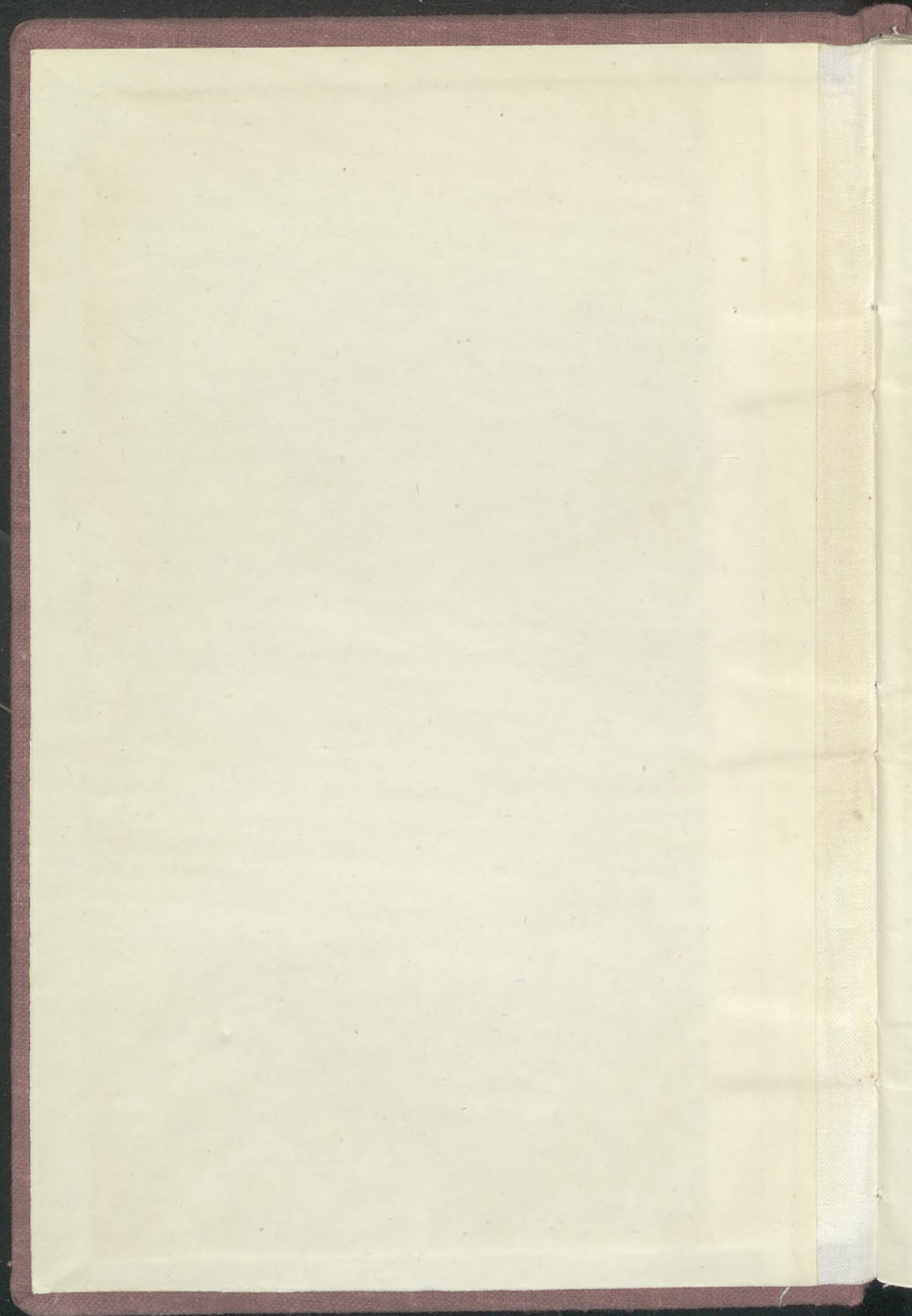
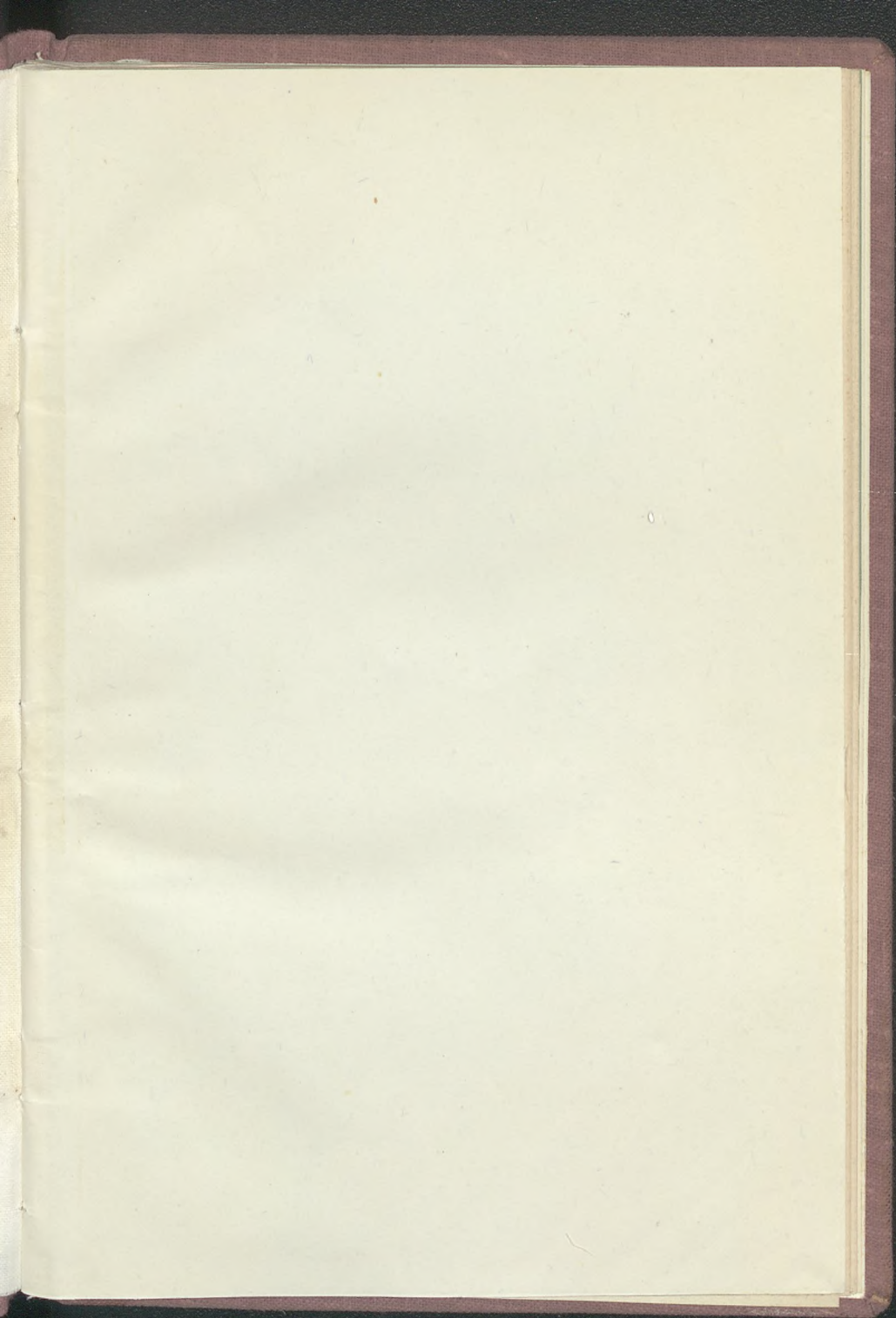
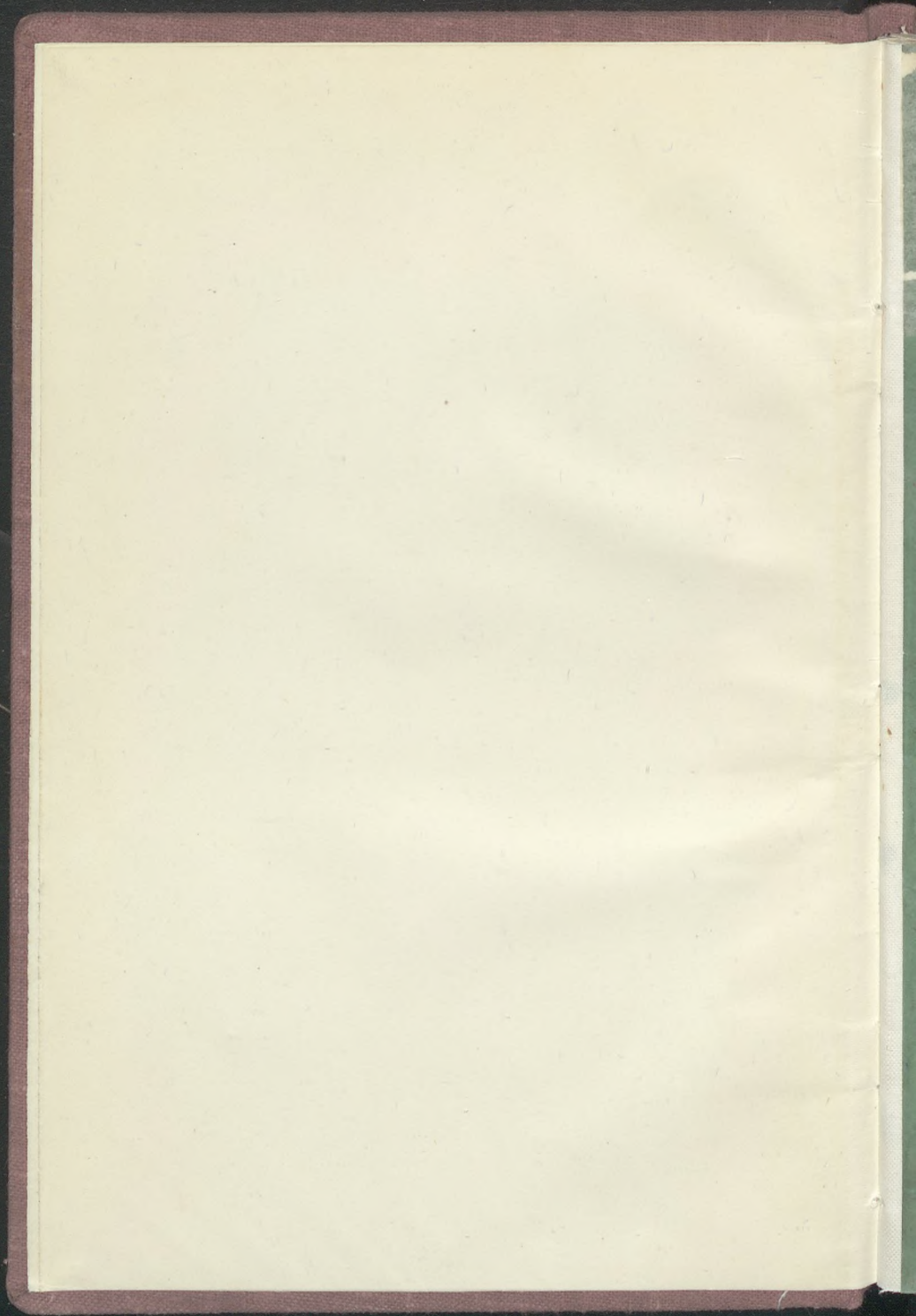

2044296

66335 1.

губа
№ 363

ЛЮБА—ЗГУБА

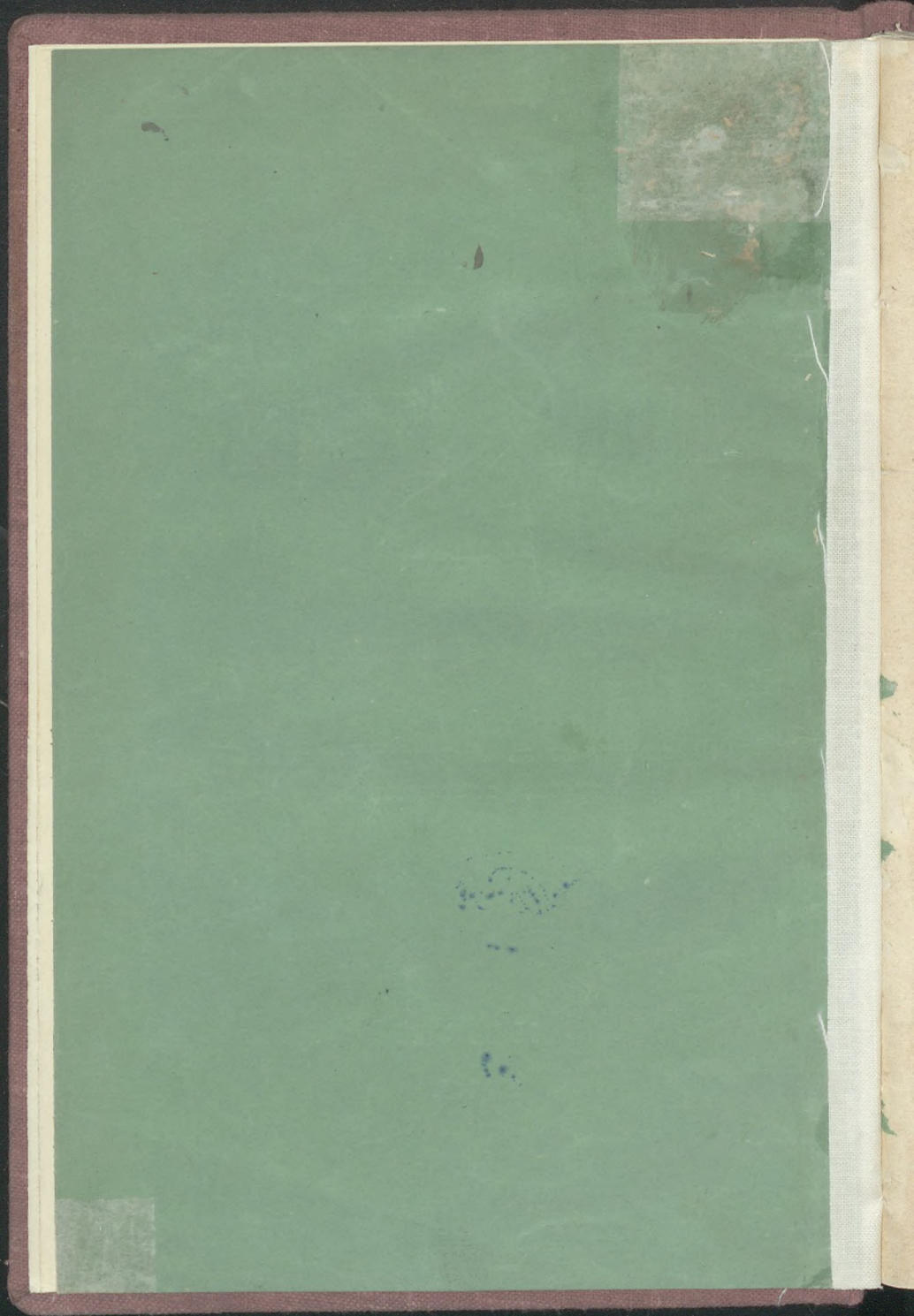
ПОВІСТЬ

ОСИПА ФЕДЬКОВИЧА.

Передруковано зъ „Вечерниць” коштомъ
руськихъ семинаристівъ.

ЛЬВІВЪ.

1863.

I 2.044.296

ЛЮБА—ЗГУБА

ПОВІСТЬ

ОСИПА ФЕДЬКОВИЧА.

Передруковано зъ „Вечерницъ” коштомъ
руськихъ семинаристівъ.

7.379

ЛВІВЪ.

У друкарні Михайла Ф. Поремби.

1863.

Pr. Dr.

2815

~~2.2815.~~
7379
Dublet No 1.51761.

66535

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001009342642

12.044.296

9785

ЛЮБА-ЗГУБА

ПАНТЕЛЕЙМОНУ А. КУЛІШЕВІ.

ЛЮБОВЬ И СЧАСТЬЕ

ПРИЖИЗНЕННАЯ ПЕНСИЯ

Нічо такъ чоловікові віку вже не укоротасъ,
якъ та люба. Хто не вірить, най лишъ слухасъ, що
росказуватиму. —

У нашімъ селі чинять два храми въ рікъ, одинъ
на зимні Николи, а другий на весні.

Зимні Николи, якъ здорові знаєте, припадають
середъ пилипівки; скрипку не можна навіть зачепити,
а за танець и не говорімъ таки нічо; бо якъ-би пано-
тець узнали, то й до церкви не пустили бъ, не то що.

А парубкамъ та дівкамъ що за храмъ безъ
музики? — Але на-що вамъ казати, коли самі здо-
рові знаєте. Отъ тому жъ тото сидять собі наші
легіні та дівки на зимні Николи красенько дома,
та дозирають хати, а стариня сама собі здоровенька
храмує; якъ-же за то дасть Богъ дочекати веснихъ
Николівъ, то вже стариня сидить дома, а молодіжъ
пускають у храмъ.

Отъ тому жъ тото назвали у насъ зимній храмъ
честний, а весний красний. Та й не дурно ёго
такъ и прозвали, — хто хоче видіти охоту та красу,
то най лишъ приходить до насъ у красний храмъ.
Скучно ёму чей не буде, бо цілі молоді гори тутъ
вамъ зляжуть, якъ-би їхъ вітеръ змівъ. — Але що
вамъ казати, коли навіть и зъ лядського боку ле-

гіні приходять. А хороші тоті галицькі легіні, хороші! лишь стань та дивися.

Відь насъ зновъ хожують ажъ до шістѣхъ сіль на храми, — ходять до Сердіївъ, у Плоску, до Тораківъ, до Киселицівъ, у Дехтенець и въ Довгополе, — ба декотрі ходять ажъ у Шипіть або тярь ажъ у Молдовицю. Та й ніщо уже й казати, — скрізь насъ такъ красно та чесно приймають, що дай Боже лишь усімъ добримъ людямъ такъ! — Ми зновъ за того стараємось, аби й їхъ такъ повеличати, якъ вони до насъ прийдуть, або ще й ліпше; бо Сторонець, знаєте, перше село на всі буковинські Гуцули, та ми не хотіли бъ сорому набратися, а ми парубки вже й тільки ні.

Тому того мій братъ бувало — вінъ бувъ старшимъ парубкомъ у селі — скоро прийде неділя передъ краснимъ храмомъ, скличе съ церкви всіхъ легінівъ до себе, та дає їмъ порядокъ: — ти Федоре, каже, підешъ съ тими а тими противъ Довгопілцівъ; а ти Андрію зновъ съ тими а тими підешъ міні въ стріть Дехтенецькимъ, и такъ далі. — Такъ вамъ уже роспаює красно, що другий и съ письма такъ не удавъ би, поки світа. — А самъ уже старається про базарь, — базариско въ насъ страхъ велике — то вінъ якъ накаже підпарубочні, такъ ёго й обтичуть молодими смерічками та всіякимъ бростомъ, що ажъ любо дивитись. А стежечки вамъ починають, стежечки! хоть най царівна прохожається, не соромъ. — Жидівъ зъ оковитими горілками позаповідає вамъ ажъ зъ Вижниці, а музику заповість вамъ місяцемъ уже на передъ ажъ зо самої Глиниці або тярь ажъ изъ Сочави, що якъ вамъ по-

тягнуть смиками, то серденько лишъ якъ на нитоці дригає.

Отъ дасть Богъ діждати й храму. — Парубки вже знають всю службу; ще до опівночи повстають, повибричуютця, поприбераютця, якъ лицарі; плоски въ дзёбні, колачі въ бесаги, посідають собі на гарні сідлані коники, та гайда зустрічати сторонське парубоцтво, якъ уже тамъ відъ брата ро-сказъ мали.

А братъ вамъ уберетця въ кармазинъ, кресаню съ полами насуне на чоло, порошниці, у двоє черезъ плечі, такъ и сияють; а пістолетъ ажъ четверо засадить за ремінь, та й стане собі кінець сутокъ, якъ наvertsаєтця дъ церкві, аби тутъ сторонськихъ парубківъ ще разъ, та ще краще привітати.

Коло брата стоять чотири післанці для ёго потріби, два зновъ післанці стоять кіньми зъ сёго и съ того боку села, аби дати знати, якъ буде надходити славне парубоцтво, а два післанці стоять на цвинтарніхъ дверяхъ зъ малёваними фляшками, аби частувати кожного а кожного парубка, котрий ступить черезъ порігъ. Така вже, бачите, у насъ установа. — А ще вамъ скажу, ще тоті чотири післанці, що стоять зъ братомъ, називаютьця стріліці; бо вони мають таку службу, що скоро яка сторонська дівка надійде, такъ вони їй заразъ на вівають мають стріляти, віттакъ відводять її два ажъ у цвинтарь, а тутъ чекає вже моя старша сестра, та веде у церкву святу, де зновъ середуща сестра жде, аби її красно де поставити. —

Кінець села, чути, стріляють: се вже йдуть парубки. Музика тамъ стоїть зъ однимъ післанцемъ, а друга зъ другимъ — бо ми бувало усігди по двімузиці кличемо. Зачинають відгравати на пригість, а жидъ, що стоїть зъ двома непочатими барилками при братові, то лишъ усміхається клятий, бо знає, що такъ и съ порожніми бербеницями верне домівъ! —

Прийдуть парубки. — Братъ імъ клонитця, ви-тає малеваними порційками, та й провадить у Божий дімъ. Тутъ ажъ чи не сімъ попівъ а восьмий дияконъ соборну службу правлять, Господи! — а дяківъ таки й не рахуй, такого понасходилося; та якъ вамъ разомъ усіма заспівають, то ажъ якось страхъ слухати.

Церква въ насъ красна дуже, та убрана: образи святі всі підъ золотомъ та підъ срібломъ, лишъ за тільки хиба, що тісно, таки такъ тісно, що въ храму лишъ стариня та дівчата входять въ середину, а парубки хиба що світло постановлять та служби віддадуть, віттакъ мусять виходити на двіръ, та чекати водосвятия. Але легіні, коби здорові, не конче й журятьця про се, — де бъ вже мавъ правду дівати! — Вони зроблять вамъ дорогу відъ церкви ажъ на гостинець, та чатують, якъ яка дівка приходить, — Господи! то жъ то вже її обзирають зъ усіхъ боківъ! — отъ такъ лишъ насъ тутъ Ено-раль на муйштрунку обзирає. —

Приїхали парубки передъ церкву. Заразъ скочили підпарубочі, що вже на поготові такъ и стояли, та повідбєрали парубкамъ коні; бо у насъ, знаєте, така вже поведінка, що въ яку небудь оруду:

най буде храмъ, най буде старощинне, най буде весілля, а най буде таки и простий танецъ, такъ мусять підпарубочі ватажнимъ парубкамъ коней пазити. Якъ-би який флекевъ сѣго не пантрувавъ, то й не приймили бъ ёго парубки ніколи въ парубки. Чи скажете може, що се діло не добре? — Ой ні, се таки такъ має бути!

Віддавши парубки коні та скінчивши діло въ церкві, стали собі по цвинтарі прохожатись—а цвинтаръ у насъ великій! — Витаютьця одні зъ одними, пізнаютьця, сміютьця, жартують. Розказують одні другимъ, якъ тамъ въ нихъ дієтця, що тамъ чувати, хто до кого залишивъ ходити, хто посватався, хто побравъ, — отъ звичайно, якъ бурлакамъ зарядъ; чимъ би й журилися. А чоловікъ, кажуть, мусить чимось журитися на сімъ світі — отъ такъ и наші парубки. А й я журился, страхъ! — одно: що вусъ той дідьчий не хотівъ рости, а друге: Корочукова Аксенія казала, що прийде на храмъ, та й не прийшла.— И братъ мій не бувъ конче при волі, — знати, що такожъ очікувавъ когось, та нема. Ажъ тутъ дивлюся — ідуть сутками два парубки, одинъ рижимъ а другий каримъ, а самі поубірані, що краще й не може бути на світі, — пави та й тільки.

„Бадіко!“ кажу я, та й справляю на гостинець, — „адить!“ — „Гей!“ крикнувъ мій братъ, та ажъ стрепенувся: „Де жъ варє такъ прибарилися?“ — А самъ кинувся до свого коня, що зъ другими кіньми парубоцькими стоявъ у пастівниці сідланий готовий. Другі парубки тожъ само собі до коней, але вони ще й не посідали, а братъ уже летить у заводи тихъ двохъ гостей зустрічати.—

Позлітали съ коней якъ соколи, поцілувалися колине більше, якъ десять разъ, пообзиралися, сплякнули трохи,—якъ-би мій фудульний братъ знавъ, що я вамъ оце оповідаю, то бігме ще бъ въ лице міні давъ, — а віддавши колачі, ведуться по-за шию до церкви. Тимъ часомъ поприлітали й другі легіні, що зъ братомъ у ватазі були, и поклонилися гостямъ, віддавши колачі. Але доки що куди, доки підбарубочі зновъ коні повідбєрали, минуло вже й водосвятис, а люде зачали помалу съ церкви виходити.

Парубки заразъ и цуць! зробили дорогу, куда будуть дівки йти, а самі такъ и тішатця, що собі зъ ними поморгають,— що того, бачите, парубоцькій накорєнокъ може!

Братъ посадився съ тимъ парубкомъ, що ёго такъ щиро дожидавъ, коло самихъ дверей, аби вже вамъ ні однісіньку не перепустити, але обіздівши її зъ усіхъ боківъ и съ переди и зъ заду — Боже мене прости. А Илашъ (такъ звався братівъ товаришъ) уже такий радъ! — И я вже таки ажъ немѣжу устояти, такъ мене, бачите, кортить на дівочі жарты надивитись.

Вийшла одна, не ступає вамъ зъ дрібна, ні! — хтось гадавъ би, що не знати — що; вийшла друга, такъ вамъ и надюндюжилаєся, ніби хтось такого діла уже не видівъ; вийшла третя, упхала лице въ рукавъ, ніби вона соромитця, а тутъ такъ нищечкомъ и дивитця на насъ! — вийшла четверта, та вамъ на парубківъ моргає, ажъ таки проситця. Що тутъ мати зъ боку її товкмачить, щоби соромъ у лиці мала, — але де жъ тамъ! За нею вийшла

пята, якъ зареочетця! — А тітка йде зъ заду, та якъ її упече палицею по спині! — Парубки вь сміхъ! — такого реготу паробили, що ажъ панотець петропопа мусіли зъ вівтаря крізь віконце пальцемъ намахувати, щоби ми тихо були, а намъ и ні вь тотъ бікъ. Лишъ Илашъ не любивъ ніколи зъ дівокъ сміятися. — Скоро ми вь регіть, а вінъ до брата: „А що, каже, не йдемо Иванчику?“

Лишень що братъ кинувъ на ёго, аби мовчавъ, ажъ тутъ виходить изъ церкви — дівка? ні не дівка, але хтось гадавъ би, що се якась царівочка до насъ на храмъ прийшла, така собі пишна та убрана! Чоботи червоні, сорочка рантухова, опинка волочкова на їй, пояси крамські, а коралівъ та монества на шії — може на якихъ кількасоть левівъ срібнихъ. Але все тото франки, — подивітця ко ви їй лишъ у лице: най и Добошева Дзвінка сховається, а більше не маю вамъ що й казати.

Скоро ступила черезъ порігъ, глипнула ніби трошки гей зъ ненароку по парубкахъ, а віттакъ чимъ борше обернулася до дверей, та й махнула ручкою: „Ходіть бо, ходіть же!“ — а рученька вь її мовъ лелієнька. —

Илашко ажъ нестямився: — „А чия се?“ питає.

„Та се моя перва сестра,“ каже братъ; „се моєї Яблонецької тітки донька.“

Заки ёму се братъ розказувавъ, вийшли сестри съ церкви, узяли свою Калину (такъ вона звалася) по-підъ руки й повели на базаръ, а братъ моргнувъ на парубківъ, та ну жъ усіма й собі на базаръ за дівками.

Най вони тамъ здоровенькі розшабашовуютьця, а я вамъ тимъ часомъ розкажу про Илаша.— Бувъ се старший парубокъ довгопільський, синъ старої Хороцованихи, що за неї казали, що вона свої сороківці ділеткою міряє. Чи се правда, чи неправда, не знаю вамъ уповісти, бо вона мині своїми сороківцями не хвалилася, але тільки знаю, що по-надъ неї не найшлося богача на всі наші гори. А мала вона двохъ синівъ: одного Илаша, що ми за ёго говоримо, а другого Василя, що зъ нимъ прийшовъ. Батько їхъ давно померъ; а кажуть, що хожувавъ зъ Добошемъ; зъ рештою чи ходивъ, чи не ходивъ, а сини славні разъ мавъ; одпнъ краший та гарнійший відъ другого.

Ми зъ маленьку зналися, бо нені наші щось були собі таки не чужі, та й дуже обі навиділися. Але ніхто вже такъ не любився, якъ мій братъ зъ Илашемъ, а я зновъ зъ Василемъ, — люде намъ бувало дивуютьця. Але жъ бо й не було щирої душі по-надъ мого Васильчика. Ні вінъ безъ мене покойний бувало нічо не орудує, ні я безъ ёго; ми навіть и одної днини у парубки уписалися, такъ тото ми собі добре жили.

Ми зъ Василемъ були собі ровесники, а наші брати то само, лишъ що наші брати були чи не шістьма годами старші відъ насъ. Отъ тому й не випадало намъ межи старші парубки пхатися, — за тото стали ми собі оба май у посліди, та дивимося, якъ виходять дівки, — ніби тото й ми вже страхъ якъ розуміємо, що по чому; а вусъ ледве що гараздъ и засіявся, — але де бъ, якъ тотъ каже, біда ділася? — Лишень, бачите, що ми гараздъ розморгали-

ся до дівчатъ, ажъ тутъ виходить Калина, — Господи! якъ мій Василь не почервоніє! — якъ мене не вфатить за руку! — а вітакъ якъ не задрожить! — ажъ я переполошився. —

„А се що тобі Василю такого?“ питаю.

„Та нічо,“ каже; „тихо!“ — А самъ якъ видивитця на неї! — таки її очима івъ би.

„А що, може не красну маю сестру?“ запитавъ я ёго жартуючи.

Вінъ міні на се ані слова, але потягъ боржій на базарь.

На базарі — отъ звичайно на базарі. — Одна музика грає по однімъ кінці, а друга по другімъ; шинкарі позасідали собі у два ряди съ повними терхами та зъ усілякимъ судникомъ; дівки поставили громадками, та свої речи правлять, хто їхъ тамъ зна, що — отъ звичайно дівки; а парубки поставали, та лагодятця на танець. Танець завівъ Иланъ съ Калиною, а парубки кождий собі по дівці, та гай за Иланемъ, такъ и розносятця! — А топірці не літають, ні! ажъ за очи ловлять, такъ блищатця въ сонці. Днинку давъ Богъ таку ясну та веселу, що люде ажъ помолоділи. А дівочки вамъ не розпустні, ні! — навіть и ні въ той бікъ, що мами зъ заду дивлятця та лишъ собі на носі карбують, кільки би того донеці кулаківъ дома усяпати, або таки ще дорогою, вертаючи съ храму, — а храмъ у насъ ведетця черезъ цілихъ три дні, то назбираетця кулаківъ тихъ май, май! — Але дівочки не журятця, — добре що матірки тутъ нічо не кажуть, а дома — хто тамъ видітима, якъ та й що.

Такъ собі дівочки. А братъ зъ ватажними парубками такъ звиваютьця, та частують, та припліскують, та додають охоти, звичайно, якъ гостямъ, та ще такимъ милимъ гостямъ. Илашко Калину таки й не пускає зъ рукъ, въ одно гуля та гуля, а топірчикъ и не дотикаєтця ёго, въ одно по-надъ головою шумить, ажъ старі люде дивуютьця; а Калина вамъ — справді калина. Лишъ що калина въ гаю цвіте та не говорить, а наша Калина и цвіте и смієтця и говорить и моргаєтця по де-коли зъ Илашкою, часомъ и засоромитця трошки; бо легінъ не знає вже годі, та часомъ щось и скаже, що й самъ не знає, що вінъ казавъ. Ну пропавъ, та й доста того; се вже й сліпий далі уздрівъ би, не такъ ми.

Лишъ Василь сёгодня ні смієтця ні гуляє,— вінъ и такъ не конче бувъ до того гуляння, а сёгодня ёму й не наводи таки нічо, бо можешъ ще й въ лице дістати.— Дивитця на Калину, та й мовчить.

„Та йди бо, та гуляй!” кажу я; „чогось остропівъ? ади онде стоїть Маріка (моя середуща сестра). Ану йди, та вже вимахай нею, аби знала, съ кимъ разъ гуляла. Вона черезъ цілий тиждень такъ и радуєтця, що съ тобою гулятиме.“

„Е, що міні тамъ до твоєї сестри,“ воркнувъ Василь. „Най собі гуляє про мене, съ кимъ хоче; зо мною певне що не буде.“

„Отто жъ бо й ти файно наговоривъ!— Чекай, скажу я Марії, не бійся.“

Василь лишъ кинувъ головою, ніби тото отакъ: та кажи, міні байдуже.

„Юрію, а ходи ко сюда!“ закликавъ мій братъ, стоячи та чудуючися, що-за танці Илашъ съ Калиною виводять, таки ажъ землі не досягають. Достата того, що глиницькі цигани самі вже казали: „Ми вже, кажуть, по весілляхъ та по храмахъ свій вікъ збули, але такої гульні ми ще бігме, що не виділи.“ А Илашко ще дуще, гей несамовитий! — а не веселий, ні! Гей ніби вже знавъ, що вінъ оце въ останнє у насъ на „краснімъ храму“ гуляє. — Най міні ще хто скаже, що душа не віщує своє горе! — Та що съ того, що душа віщує коли серце годі навчити! Люба — згуба, шепче душечка; а Калинка слухає, та отъ що: прилипла якъ мідь до легіня. А тутъ не знаю, чи коли до теперъ и бачилася гараздъ, бо Яблониця далеко, а Калина якъ ще була маленькою у насъ на храму, такъ и небула ще до теперъ. А коли бъ знала, яке ще має діятися, то була бъ и не приходила. — Але що, — чоловікъ не годенъ своїй долі такъ утечи, якъ земля відъ сонця не годна відступитися. Та вже най-би зъ рештою и такъ було, лишъ коли бъ тота доля май по правді робила, а то дасть одному за багато, а другому таки нічого, Богъ би її побивъ. —

Але доки долі буде, а я обірву відъ брата якийсь кулакъ; бо вінъ мене відъ-коли кликавъ, а я тутъ зачавъ вамъ рацію про любу та про долю, ніби ви сєго діла и безъ мене не знаєте, — Господи! — Отъ біжу ліпше дъ братові.

„Що казатимете, бадічко?“

„Иди,“ шепнувъ міні братъ въ ухо, „та проси неню, аби борше стіль лагодили, бо вже далі пора.“

„Заразь,” кажу, та й скочивъ домівъ,— наша хата, знаєте, заразь таки коло церкви.

„Нене!” кажу, „бадіка просили, щоби стіль лагодили.”

„Та стіль уже, синку, відъ—коли готовий! хоть заразь най просить.”— Я вѣ заводи до брата: „Стіль уже давно готовий, бадічко; чи скажете казати музикамъ, аби стали?”

„Кажі,— але кажи імъ такъ, що якъ будемо йти идъ хаті, то най—же міні грають, не жартують! А при столі аби міні хіба лишъ до оченашу утихли.”

„Гай, гай!” кажу та й махнувъ, аби робити, якъ міні казано; бо я, знаєте, свого брата дома гірше боявся, якъ теперъ не знати якого Енорала,— та й таки такъ и має бути, щоби молодший братъ старшого боявся,— а може ні?— Може де й ні, але вѣ насъ межи Гуцулами уже разъ така установа, та й ніхто її не переиначить, бо у насъ, знаєте, старі руські обичаї ще чисто утрималися,— коли не ліпше, якъ на самій Україні: бо Україною, бачите, орудувавъ, хто хотівъ, та все ій своє набивавъ. Але до Гуцулівъ, Богу дякувати, не конче Ляшківъ, та Недоляшківъ, та Переляшківъ, та якъ погана віра май зветця,— и кортіло. У насъ справа швидка: зъ креса та вѣ груди — за димомъ не видно, за громомъ не вчуєшъ.

Тото лишъ теперъ перейшли Гуцули на біду. Але зъ—за мого верема ще инакъ було. — Охъ, охъ! — милий Боже! ти високо, царь далеко, а песі—віри роблять, що хотять.— Але чей колись и на наші ворота сонце засвітить.

У насъ на храмахъ обберають такожъ старосту, якъ-би й на весіллі. У насъ тогді бувъ одинъ чоловікъ, Ферикъ називався, за храмського старосту. Отъ и прийшовъ, та й ставъ просити до столу, а тото вже таки гараздъ пізно було, такъ собі парубоцтво здорове погуляло, и ні въ той бікъ, що сонечко вже потало у Чорногору, щоби тамъ нашому панові Добешеві поклонитися, та й ёго у „красний храмъ” до насъ запросити. Чогось баритця ще любчикъ нашъ, — але прийде вінъ колись, хіба би тоту Чорногору вітеръ уже роздувъ. А доки вінъ прийде — то ми хіба ходімъ зъ Богомъ та просимо й васъ, пани мої честні, будьте ласкаві на хлібъ, на сіль, та на що Богъ давъ, та добрі люде прилагодили. Не гордуйте, прошу; хоть у насъ великі приправи не найдете, то найдете чисте серце та щиру думку, — а хоть тота думка трохи бистра, якъ ті вітрове въ нашихъ горахъ, то нічо тото не шкодить; ліпше такъ, міркую, якъ щоби ми ходили замлілі та бездушні, якъ ті ваші міщане, що щиру думку та нігъ-вісти май що малпують, а тутъ раді би чоловіка въ лижці води утопити. Ми не такъ: ми васъ хіба у мідку солоденькімъ утопимо, а бити васъ бігме не мемо, — най васъ Господь бье ласкою своєю та усімъ добромъ, а ви зновъ будьте добрі на насъ, та не цурайтеся насъ простихъ Гуцулівъ, ані нашого столу. — Просимо, будьте ласкаві!

Музики пішли у передъ, за ними повели мої сестри та дівки зъ сестриної ватаги сторонськихъ дівокъ. Віттакъ пішли другі музики, а за ними рушили парубки, — на самъ передъ мій братъ вівъ

Илаша и такъ далі провадивъ кождий парубокъ зъ братової ватаги усе по два сторонські парубки, якъ тото вже у насъ установка. А я свого Василька ледве відшукавъ по базарі, — стоявъ собі сердешний підъ яворомъ та мнувъ шириньку у рукахъ, ажъ тутъ я зиркъ на ёго, а вінъ плаче!

„А се Василю якої?“ писнувъ я, — а чи тобі лишъ хто що не казавъ?”

„Не казавъ,” каже, а самъ ще дуще!

„Я це не розумію,” кажу; „може я тобі чимъ прогрішивъ, та тобі такъ банно? Коли що було, братчику, то вибачай, я це бігме не хотючи, — цить же, не плачъ!”

Вінъ лишъ на мене подивився, а далі промовивъ: „Ти міні, Юрійку, нічо не виненъ.”

„Такъ чого жъ плачешъ? Гей! якъ-би Маріка виділа, що такий легінь, моспане, плаче, тото жъ сміялась би — а хто жъ бо таке видівъ?!”

Трафивъ я на лікъ: якъ опарений кинувся мій Василько, обтерся боржій та й уфативъ мене за руку:

„Ходімъ!” каже.

„Отъ такъ, то що инше,” кажу я, „такъ але, ходімъ!” Та й пішли.

„Лишъ не сади мене коло — — — —”

„Коло кого?” питаю.

„Та коло — Калини, чи якъ її тамъ звете.”

„Та хоть-би й радъ посадити, то не посажу,” кажу, „бо коло неї Илашъ сидітиме.”

„Илашъ?“ заскреготавъ мій товаришъ зубами, та й більше нічого не говоривъ черезъ цілий вечеръ, ти казавъ би, що хтось ёго замовивъ. Въ хаті — звичайно якъ у храму. Стіни оббиті коверцями, світло горить; куда обернесся, столи ажъ вгинаютьця, по тімъ боці за столомъ сидять дівки, якъ ті квіти у грядощі, а по сімъ боці коло столу сидить зновъ славне парубоцтво, та щебече собі якъ дрозди. На стілці противъ столівъ сидять музики та заводять, якъ то звичайно передъ вечерею, якоїсь волоської туги, що ажъ серденько топитьця, а коло печи пораютьця неня ажъ съ трёма кухарками, та ладять страву.

Илашъ сидить противъ Калини, а свого Василя посадивъ противъ Марії, а самъ пішовъ братові помогати; бо братъ, знаєте, не мавъ при столі сидіти, але за гості старатися, — така вже въ насъ, бачите, поведінка.

Помирилися, помолилися щиро Богу небесному, староста поклавъ на стіль ажъ шість мисокъ великихъ грітої зъ медомъ горілки, та ставъ частувати. Я зновъ зъ братомъ крою колачі, неня подали страву на стіль, парубки чаркують порційками ажъ любо, а дівокъ силою засипають, котра не хоче випити. Бесіда мила, козацька; братъ та ватажні парубки гостеньківъ усе демнають, усе просять, ненька такі раді, що ажъ Богу святому молятьця, а Илашъ топитьця таки, дивлячись на свою Калину, а вона зновъ гине, дивлячись на ёго. Лишъ Василь якъ сидить, такъ сидить собі невеселий. Що сестра ёго займає, що другі дівчата зачіпають, — бо по-надъ Василя, знаєте, не було кращого парубка на цілу Буковину, — що таки неня, та братъ, та я приговорю-

ємо, — годі! та й роби зъ нимъ, що хочъ. Але дивлюся я, сестра лишъ увяла. Я кинувся до неї.

„Сестро, а вамъ що — — ?” Прибігли й неня: — „Я бо тобі не казала Маріє, щоби ти тільки не гуляла. Боже мій! съ тими дівками, якъ вони не хочуть мене слухати.”

„Та Марія,” кажу, „й кроку вамъ сёгодня не зробила въ танці. Чого бо й ви ще відъ неї хочете? А дайте жъ покій дівчині!”

Неня ажъ зажурилася. „Такъ чогожъ?” кажуть; „чи не зъ очей лишень? Одокіє! а заведи ко сестру до комори та постели, най трошки ляже, може їй лекше буде.”

Одокія (старша) узяла сестру по-підъ силу, та веде въ кліть, а я кинувся въ передъ, щоби боржій кліть відомкнути та постелити.

Отъ лишень що Одокія положила сестру на підкладъ та накрила, ажъ тутъ кричить мій братъ съ хорімъ: „Юрію! а де ти?”

„Озьде, бадічко!” відзиваюся я та й біжу въ хороми.

„А подивися ко, де Василь дівся,” каже братъ, — „я й ні въ тотъ бікъ, якъ вінъ вийшовъ съ хати.”

Я кинувся на двіръ, нема, — у пасіку, нема; ажъ дивлюсь у пастівникъ, а вінъ коня собі лагодить.

„А це якої зновъ, Василю?”

„Та отъ такої, що хочу їхати домівъ.”

„Коли бъ бувъ хотъ горілки пивъ, то ще не дивувався бъ тобі, а то й горілки не кушавъ, а

таке зводить, що сміхъ и людянь уповідати. А неня та братъ що казали бѣ, якъ-би се ти зробивъ?"

„Отъ скажешъ імъ, що я заслабъ чогось та й поїхавъ до дому.”

„Але жъ бо такъ! Та братъ мині кулаківъ надававъ би, що й до другихъ Николівъ чувъ би, якъ-би я ёму сказавъ, що ти занедужавъ, а я тебе до дому пустивъ, та ще й самого. Не пускаю, кажу.” А самъ трутивъ ёго відъ коня, здоймивъ сідло та й понісъ у кліть, щоби замкнути.

Въ мене діло бувало горить; загадавъ та й зробивъ. Вихожу на двіръ, а Василь ще въ пастівниці, якъ стоявъ, такъ и стоїть.

„Ходи въ хату Васильку,” явъ я ёго по добру голубиги, бо знавъ, що фрикою зъ нимъ и тільки не вдію. „Ану жъ ходімъ,” кажу; „мене такъ кортить съ тобою горілки випити, ажъ страхъ! Я її сёгодня й не коштувавъ. Ану, брате, та випьємо й собі по чарці, ворогамъ на збитки!”

„Чекай,” каже, „заразъ піду, най лишъ трошки прохоложуся, бо мині душно.”

„Такъ же ходімо у садъ,” кажу я ёму; „тамъ такъ красно, тамъ я тебе проведу, а вітакъ підемо оба въ хату.”

„Ходімъ!” каже, та й пішли.

Підъ садомъ стояла наша пасіка, на всі боки обцаркована, а мали ми тогді більше, якъ двіста матокъ бжіль. Підъ пасікою була лавочка: „Отъ тутъ,” каже Василь, „сядьмо собі.”

„Добре,” кажу, та й посідали.

Гості одні в хаті бавлятьця (бо вже було по вечері), одні гуляють на дворі, а декотрі співають собі за музиками, навіть и неня, що до співанок не конче ласі були, заспівали собі з добримі людьми; не такъ уже про свою волю, бо вони дуже вамъ з роду журливі були, але щоби гостямъ охоти додати. А музика такъ красно й потягає за співанками! — Боже любий! шкода, що до насъ не конче добре було чути ся, бо пасіка гей далічко відъ хати. За того жъ бо місяць такъ намъ красененько й світить! А Василь мій такъ таки вамъ затуживъ, що ажъ не можу вамъ сказати.

„Та й не уповішъ міні, товаришу, що тобі є такого?” питаю я по часові.

„А цить же,” каже вінъ, та й слухає, — ажъ чуємо, двері рипъ до пасіки.

„Братчику, любчику, голубчику!” ставъ хтось у середині казати, „дай міні яку пораду, бо гину.”

„Та годі жъ бо, Илашу, годі!” обізвався мій братъ. „Порада тобі готова: ти любишъ Калину, а Калина любить тебе, — віно, хоть-би в моїхъ сестеръ таке! А дівка — якъ самъ знаєшъ; та до того тобі така господарна, що пари їй нема. Стара зновъ жона честна та ані разъ не фудульна. Отъ шли в неділю по рушники, та й годі. Твоя неня, знаю, що відъ-разу пристануть, а я съ Калиною самий поговорю, скоро по храму; та й все буде добре, такъ маю в Бога надію.”

Илашъ ажъ підскочивъ, та братові по-за-шию: „Ей! світе ти мій, братчику ти мій щирий та любий!”

Більше не мігъ и промовити зъ радощівъ.

„Та годі бо, годі!“ каже братъ, „бо ще мене задусишъ.“

„Та коли жъ бо я не маю брата по-надъ тебе,“ каже Илашъ, „та й не зможу тобі віддячитися. Чому міні Богъ не давъ сестру, щоби бувъ її за тебе віддавъ.“

„За тото,“ перебивъ ёго братъ, „дамъ я свою одну сестру за Василя; знаєшъ, отъ може таки Марію, бо вона на ёго щось дуже приязно сёгодня дивилася.“

„Але, що дашъ?“ питає Илашъ весело.

„Чому ні?“ каже братъ.

„Дай руку!“

„Озьде й рука й слово, що дамъ.“

„Ходімъ же пити слово!“ каже Илашъ.

„Ходімъ!“ Та й пішли. А Василь якъ вамъ засмієтця! — ще й сёгодня міні страшно відъ ёго такого сміху.

„А чувъ?“ питає мене.

„Чувъ.“

„Такъ ходімъ и ми въ хату, щобъ виділи, якъ буде твій братъ зъ моїмъ братомъ слово пити.“

„Добре,“ кажу, „ходімъ!“ Взялися та й пішли.

II.

Минувъ и храмъ. Гості розіхалися, кождий у своє. Братъ випровожавъ тітку ажъ противъ Усті-

рікѣ, та такожъ вернувся, діставши відъ Калини вже красну та красну шовкову хустку на шию (ще й сѣгодня її має), а міні зновъ дала премудру дзѣблинку міцкову та й запрядачъ деликатний. Братъ їй зновъ віддачувався крамськими чобітьми жовтими, а я дуже мудрою политикою багровою на пядь. У насъ бо, бачите, уже така установа, що родина, якъ іде въ гості, то даруєтця. Чому того такъ, то не знаю, але якъ люде роблять, такъ и ми.

Храмъ бувъ у понедівнокъ, а на другу неділю, прийшовши съ церкви та пообідавши, неня собі лягли на постіль припочивати; бо зъ великої оруди та гей трудні були, — а братъ узявъ чудотворникъ у руки, та читає коло стола на голосъ; бо неня дуже любили слухати, якъ вінъ читає, часомъ такъ и задрімають солодко, отъ якъ и теперъ. Сестри зновъ сидять собі на дворі на приспі, та — отъ якъ того вже дівкамъ зарядъ — регочутця та судять другихъ дівокъ, що въ храму були: ба ся мала згрібну сорочку, ба ся мала подерті чоботи, ба та не знала гуляти, ба на тій урвали хлопцѣ морщиння, ба друга зновъ випила порцію горілки відъ-разу (ніби вони не пють, лишъ щоби ніхто не видівъ), ба ся зновъ сякъ, ба та зновъ такъ, — отъ що й робили бъ більше! До того ще посходилися відъ сусідъ дівки — ярмарокъ та й годі! Ажъ братъ мусівъ вийти, та їхъ въ садъ нагнати, бо були бъ не дали нені й відпочити. Лише сестричка Марічка не була межи ними, — лежала вона собі сердешна въ пасіці, та такъ и плаче тихесенько, ніхто не знає чого, а приповістися їй міні навіть не хотіла, не такъ щоби кому другому сказала.

„Що вамъ сестричко?“ питаюся я її, увійшовши до пасіки (бо въ насъ, знаєте, кажеться старшимъ браттямъ та сестрамъ „ви“). „Ви щось відъ того храму якъ не свої стали. Чи вамъ лишъ хто що не казавъ? Таже маєте на-щось братівъ претці, Господи! Скажіть лишъ бадіці або міні, та ми ёго въ капусту посічемо.“

„Нічо, братчику,“ сказала сестра, та лишъ ручкою махнула, а далі й каже: „Отъ сёгодня однако неділя, поїхавъ би у Довгеноле відвідати — Василя.“ А се доказала вамъ уже на силу, та й сховала голову въ джергу.

Мене неня въ голову не била; знавъ и я, куда що й по чому въ світі.

„Иду,“ кажу, „коли бъ лишъ бадіка хотіли пустити. А ви нічо сестричко не переказуєте въ Довгеноле?“

Сестра лишъ на мене подивилася.— Боже милий, Боже! сестричко моя люба! теперъ уже на мене не подивися ніколи синесенькими твоїми очима. Слѣзи міні закрутилися — вийшовъ съ пасіки, не допитуючися далі.

Увійшовъ я въ хату. Братъ усе читавъ, якъ читавъ коло стола; неня дрімали, а я ставъ коло печі, та й чекаю, ажъ братъ стане.

„Може тобі чого треба, Юрію?“ запитавъ по часі.

„Чи не пустили бъ ви мене, бадічко, у Довгеноле? Кортить мене відознати за Василя.“

„Про мене,“ каже братъ, погадавши часокъ. „А съ чимъ же жъ ти підешъ, коли й колачі минулися и горілки дасть Бігъ?“

„Горілка буде,” кажу, „коби гроші, а колачівъ я маю пару ще своїхъ.”

Братъ посягъ у ремінь та й виймивъ міні со-
роківця. „На!” каже, „та возьмешъ по дорозі око
горілки, а теперъ уберися міні пишно та прийди
сюда, щоби тебе обіздрівъ.”

Я вь підскоки вь кліть, — отъ уже й убрався
та ухожу.

Братъ подивився по міні, та й не мавъ уже
що й казати, бо до уборівъ не взявъ мене катъ.
Якъ вамъ бувало порошниці утру та топірчикъ, то
не дбаю, аби й до самого цісаря у старости.

„Иди жь, хлопче, та не барися міні тудя,”
наповідає братъ; „ходомъ та й назадъ!”

Я насунувъ брови: „Що мене,” гадаю собі,
„мають бадіка хлопцемъ звати, коли я вже, Богу
дякувати, парубокъ, а вусъ уже таки сієтця, —
гмь!”

Братъ усміхнувся, та щоби мене потішити, й
каже:

„А котримъ ти конемъ ідеши хло!?”

„А котримъ же іхавъ би? рижимъ!”

„Дай рижому покій,” каже братъ, „вінь не
давно зъ дороги, — бери мого.”

Не треба міні се було двічі казати, — якъ
скочу! На млігъ ока бувъ рижий розсідланий, а
вороний осідланий! Ей то жь то бувъ бо разъ
и коникъ уже! хотъ підъ якого отамана.

Увійшовъ я вь хату: „Я вже готовий, бадічко;
чи кажете йти?”

„Иди, йди!“ каже братъ, „та поклонися тамъ Илашеві, щоби здоровъ бувъ. Скажешъ ёму, що на Петра будемо бачитися, або може й борше.

„Гай, гай!“ кажу я, „оставайте, бадічко, здорові.“ Але лишень що я на порігъ, а молодша сестра съ крикомъ въ стріть мене: „Илашъ зъ Василемъ, бадічко!“

„Де?!“ крикнувъ братъ та кинувъ книжку на стілъ, а самъ вибігъ съ хати.

„Адить! бадіко, адить онде право Кодоманки. Та й у кучмахъ, не видите? адить!“

Братъ ажъ плеснувъ у долоні: „Квапився, нема що й казати. Біжи винеси міні кресаню, найду пана молодого зустрічати.“ А самий такий радъ!

Сестра побігла за кресанею, а я уже не сердитий, ні! Та й чи жъ и нема чого сердитися? Уряди-годи придалося міні на братовімъ коні їхати, та й съ того нема нічо. То жъ то би вже були Довгопілці дивилися, а Корочукова Аксенія!... Ажъ трохи що не заплакавъ. Але ніколи було; бо братъ кинувъ, та побігли ми боржій въ стріть пана молодого.

„Слихомъ слихати,

Видомъ видати,

А пана молодого витати!

Щастемъ, здоровемъ,

Розумомъ добримъ,

Ласкою господнёю,

Дружиною надобною.

Най тобі брате — чи хочу казати, пане молодий — Богъ дає

И зъ роси,

И зъ води,

И зъ усеї лободи.

А Пречиста Діва

За столомъ сіла,

А за нею добрі люде

Тобі доленьку судять:

Якъ золото ясна,

Якъ весна красна,

Якъ хлібъ добра,

Усему світові подобна.”

Скоро се братъ проказавъ, такъ и знявъ кресаню, та й уклонився ажъ трічи.

Илашъ нічого не відповівъ, але якъ скочить съ коня, якъ обійме бадіку, якъ стане цілувати! ажъ мало що не перевернулися. „Дякують тобі, братчику,” тільки й бесіди зъ ёго.

„Та годі вже, брате, годі!” стали бадіка казати „уповідай, якъ тамъ було, якъ тебе стара приймила, що Калина казала, що твоя неня казали, що Довгопільські дівчата говорили, почувши, що ти на стороні посватавъ, — що?”

„Ей! — та бо ти такого насипавъ, що я вже нічого не знаю,” каже Илашъ, „а мині й такъ лишъ одно въ голові: моя Калинка. Ехъ тото вже нажиюся та нажию, бо є съ кимъ! Чимъ же я тобі віддячуся, братчику мій єдиний?!” та й зновъ братові по-за-шию.

„Отъ и не говоривъ би такє”, каже братъ,
„та ще й противъ ночі. Ніби тото я въ тїмъ що
свідїмъ? Отъ любить та й повязала. Ходїмъ дъ
хатї!”

Коли се браття говорили, стоявъ Василь зъ
боку, та лишъ усміхався, а самъ такий марний,
марний! — гіршъ моєї сестрички. Ніхто въ світі не
сказавъ би, що се вінъ, тотъ Василь, що за нимъ
дівки гибли; ажъ очі ёму потали въ голову.

„Якъ же, пане підружбо?” жартую я до ёго, —
„я тобі вклонився, а ти міні ані слова, — що се
такого має значити? Заразъ міні встати съ коня,
та красно мене привїтати! чуєшъ? Або хочъ, щобъ
я сївъ онъ на карого, та поїхавъ прїчъ, щоби тебе
й не видїти? Видишъ, онде кїнь уже стоїть таки
сїдланий готовий, я лишень що хотївъ до тебе на
Довгеполе їхати.”

„Чого?” перетявъ Василь.

„Отъ такъ! чого? — щоби відознати, що ти
дієшъ; бо я боявся, що ти може розболївся. Та й
такъ! Чого ти такий страшний ставъ, Василю?”

„Я, страшний? Та хоть-би й такъ, що кому
до того? А ти не кажи міні бїльше такє, бо —”

„Бо що?” ставъ я питати, „може міні въ лице
дашъ?”

„Щоби знавъ, що таки дамъ. Що кому до
того, який я въ лицї?”

„Такъ?”

„Такъ!”

„Ну, добре, що знаю,“ кажу я. „Більше ти на мене токма за се не будеш гніватися.“ А самъ умовкь. Більше я до ёго не промовивъ сёго вечера ані слова, такий мині жаль бувъ великий. А я вже таку натуру маю зъ роду, що дуже багато треба, щоби мене розсердити, але якъ мене вже хто уразить до живого, такъ моє серце вже не обернеться, поки світа. Але не щоби я може на ёго ворогувавъ; крий Господи! — И сприяти ёму буду и въ огонь за ёго піду, а говорити вже не буду, хіба вінъ самъ мене на бесіду зачипивъ би, — та й то відповімъ ёму на ёго запитанне, розговорюватися вже не буду, ані ёму моє добре серце не покажу. Не красно се такъ, знаю дуже добре, але що жъ буду вже робити, коли натура така лукава.

Повходили въ хату.

Неня якъ учули, що Илашъ уже посватаний, та й сь кимъ, та й якъ, такі уже раді, що ажъ Богу молятця та вь долоньки плещуть; бо вони, знаєте, Илаша дуже навиділи зъ роду. Позасідали по-за стілъ; одна сестра кинулася до печи, друга до циганъ по скрипника, — наймеття розіславъ братъ по парубкахъ спрошувати, мене зновъ по горілку до жида, а самъ такий охочий, ажъ гуляє, — не тому може, що Илашъ ёго запросивъ у старші дружби. Але вінъ тому такий радъ, що ёго Илашко зъ радіщъ ажъ не знає, що собі робити.

Отъ и моя лиха воля минула помалу. Противъ коршми стрітивъ Лейбину Анницю; ставъ, поговоривъ трошки, пожартувавъ, ущипнувъ зо двічі, отъ — и попустило трохи зъ серця. У пропинації

приповівъ старому Дувидові за того жида, що не хотівъ устати. А се такъ було:

Одному чоловікові злягла въ ночі жінка, такъ вінъ сердешний не знавъ зъ радіщъ, що робити, але вхопивъ барилку, та побігъ у коршму:

„Абрамку, а спите ви?”

„Гмъ?”

„Чи спите ви, кажу?”

„Сплю.”

„Встаньте та дайте горілки.”

„А багато?”

„Півъ ведра.”

„А на-що тобі ажъ півъ ведра?”

„Мині жінка злягла, та мині треба.”

„И моє жінке лягло, нівроке, та їй не треба горілке, а тобі треба; не встану.”

„Але встаньте, коли я васъ прошу.”

„Я тобі казало, що я не встану; ну иди собі. Може ти хочешъ що украсти або зрабувати. Иди собі; ну, иди!”

„Ей Господи бо зъ вами!”

„Що Господи? що? Ніби мене твій Господь здойме? Иди собі, кажу, до дідке; бо буду гвалть кричати. Отъ таки заразъ кричу, ну!”

„Ей бо й ви, Абрамку! Отъ таки дасть Богъ, що ви встанете.”

„Що хлопъ св... рохкає, що Богъ дасть та я встану?! А Богъ таки дасть, та я не встану.”

Ажъ Дувидъ самий засміявся, а товста Дувидиха ажъ за черево беретця: „Дувидлебенъ, гібъ же имъ а гіть бромфенъ!“

Хоть я тогді ще по німецьки не розумівъ, то я претці знавъ, що до чого йде.

„Дайте, Дувидку,“ кажу, „дайте, та вамъ колись ще якоісь приповімъ.“

Дувидъ и уточивъ міні сь підъ самого чопа, ажъ вамъ цяти бьють. А міні стало заразъ ще легше на серці, якъ відъ Лейбиновоі Анниці. Боже милий, нема тото якъ молоді літа!

Дома заставъ уже повно легінівъ, а Илашъ міні заразъ и поклонився, та й ставъ просити: „Клонюся въ передъ Богу святому а віттакъ вамъ, честний брате та й товаришу, щоби були ласкаві на сесь колачъ (а тутъ міні вже такі великі два колачі плетені міські й подає!) та й до мене на весілля у післанці.“

Я приймаю колачі, та й дивлюся на брата: „Якъ ви кажете, бадічко?“

„И овшемъ,“ каже братъ, „позволю; чому ні!“

Отъ лиха воля минула й до решти; та коли бъ то, але ще й тої утіхи тільки відкись узялось, що вже ажъ за багато було. А тутъ ні сь кимъ навіть и своє серце поділити (бо до Василя уже самъ ні чичиркь). Отъ підійшовъ я до Илаша, та й кажу:

„А чи бачили ви тоті пістоллета, що міні бадіка оногди зъ-за гори винесли?“

„Пістоллета?“ крикнувъ Василь, схопившись зъ місця, — „ану покажи!“

„Ану ко покажи!” повторивъ и Илашъ.

Я побігъ у кліть, та й виношу пістолета, а тутъ такий радъ, що на моімъ таки стало; бо я знавъ, що Василь зъ роду за зброєю таки жъ гине.

„Ади!” кажу до Василя.

„А набиті?” питає.

„Не набиті,” кажу; „або чому?”

„Такъ на-що жъ міні їхъ и показуєшъ?” рікъ Василь сівши собі зновъ, якъ сидівъ. „Спрячъ їхъ собі!”

„Зійшовъ зъ розуму, та й годі!” гадаю я собі, а самъ іду до Илаша, щоби хоть ёму похвалитися.

„Адіть!” кажу, „що за мудрота! Лишъ ножівъ ще не маю.”

„Я тобі подарую свої ножі,” обізвався Василь; „міні їхъ однакo не треба. Отъ будешъ мати по міні, чй тамъ відъ мене памятку.”

„А ти на-що ножівъ збавлявсь би?” обізвався мій братъ до Василя. А віттакъ каже до мене: „Я тобі самий справлю ножі. Отъ и завтра можешъ піти въ Плоску, та сказати собі робити пару ножівъ та й вилки, які самъ злюбишъ.”

„Та вже коли кажете ножі робити, бадіко, то кажіть и ретязи нові робити; бо въ моіхъ геть нізки рвуться — такъ зголодалися.

„Ну про мене!” каже братъ; „але дивися, щоби міні за того й покосивъ гарно сёго літа.”

„Бігме, бадічко, цілий згарець вамъ скошу,” кажу я. А самий такий утішний, гей-би мене хто на сто коней посадивъ бувъ. —

„Ну, ну!” каже братъ; „немо видіти. А теперъ иди, та розсідлай онде вороного, що ажъ по копита въ землю вбився, а все черезъ тебе, господарю; бо ти не мігъ ёго розсідлати, німъ бувъ за горілкою, — де би?!”

„Ей! та бо ви, бадічко, все лишъ сварите та сварите; а міні ніхто бъ и пальцемъ крови не дорізався.”

Всі въ сміхъ. А я й кажу: „Не журітця, бадічко, про тото, що вашъ вороний трошки собі по-постоявъ, за те вінъ собі відъ сёгодня за дві неділі й на весілі погуляє та мідку випьє.”

„Може й пива?” накинувъ Василь.

„Пива?” кажу я; „а хто жъ бояре пивомъ частує?”

„Не знаю,” утявъ Василь, та й вийшовъ десь на двіръ; а я зновъ пішовъ коня розсідлувати.

Якъ тамъ того вечера въ насъ далі діялося не маю що розказувати; бо самі здорові знаєте, якъ на запросинахъ дітця: пють, гуляють, говорять, жартують, фіглі роблять — що більше й робили бъ? Лишъ Василь не гулявъ, бо сидівъ собі смутний та невеселий кінці стола. А сестричка собі такожъ не гуляла, бо лежала въ пасіці та тужила. Але я собі байдуже: міні лишъ мої ножі та ретязи въ голові. Гай, гай! милий Боже!

III.

Въ кого нема у весну роботи? Хіба, кажімъ, въ того, що не хоче робити. — Правда, що у насъ, у горахъ, на весні нема вже тільки кутання, якъ у

Поляницъ, чи якъ то въ насъ кажуть, гречкосіївъ, але робота все таки є: ба плоти закладати, ба пересипати, ба одно, ба друге. Отъ такъ и зійшли намъ тоті дві неділі до весілля, якъ палцемъ махнувъ.

Въ четверъ у вечеръ кажуть неня до насъ: „Ну, синку, колачі вамъ готові, та й горілка вже въ ладу. Коли жъ люде васъ за люде мають, то підіть, а ще токма такому любому товаришу, послужити.”

„Або ви не ідете, ненько?” питає братъ.

„Поїхала би, синку, зъ радної душі,” кажуть мама; „але гей не бізую. Ідьте жъ теперъ самі та веселітця здорові, доки ще молоді; бо старість, синку, не радість. Охъ ні, ні! любчику, ні!”

Я вставъ, ще далеко було до днини, нагодувавъ коні, вичесавъ якъ дзеркало, що хотъ голися, осідлавъ братові вороного, а собі рижого. Вимився, вичесався, убрався, якъ лицаръ якій, оперезавъ свої нові ретязи, засадивъ пістолета та ножі за ремінь, а самъ ажъ не можу діждати, доки сестри бадіку уберуть та налагодять, щоби боржій їхати. Такъ тото міні квапно діялося, а про ніщо такъ, якъ про свою Аксенію, що її у весіллі певно вже побачу. Лишъ одинъ тятаръ маю на серці: той собачий вусъ, якъ не хоче, такъ и не хоче рости, ти бъ казавъ, на укірки.

„А готовий ти, Юрію?” питає братъ съ хати.

„Готовий,” кажу, та й вийшовъ съ кліті, навіть и не замикаючи, такъ міні бачите, пильно діялося тоді.

„А пороху узявъ ?” питає братъ.

„Узявъ; сто набоївъ. Доста буде ?”

„Доста,” каже братъ; „але флейтухи міні не забудь, господарю, щоби не такъ, якъ оногди.”

„О вже не забуду,” кажу; „мене, знай, ще й сёгодня вязи болять, якъ тоді накрутили.”

„Гайда, гай! Иди лишъ та лагодь коні.”

„Та коні вже відъ-коли готові! Лишъ сідати.”

Підійшли ми дъ нені:

„Благословіте, ненько, на дорогу та й на весілля.”

„Най васъ Богъ благословить та й веселить,” кажуть неня, перехрестивши насъ; „лишъ дивітця синку, щоби тамъ якої колотні не було, бо міні сеї ночі такихъ ягідъ уже снилось! А ягоди, кажуть, що то кровъ.”

„Еть, сонъ мара,” каже братъ, поцілувавши неню въ руки, а я за нимъ. Та й вийшли съ хати. Але лишень що ми виїхали на гостинець, ажъ біжить старша сестра, та й кричить за нами: „А ждіть же,” каже, „та же ви колачі забули взяти.”

Братъ на мене викрикнувъ: „Уже до чого твоя голова,” каже, „служить, то бігме не знаю.” Я вернувся конемъ, узяти бесаги съ колачами, а сестра й шепче міні: „Тамъ найдешъ,” каже, „у папері завиту шириньку. Ту шириньку дашъ Василеві та й скажешъ, що відъ Марії. Але щоби Іванъ не знавъ. Мірккуй же!”

„Гай, гай!” кажу, та й поїхавъ.

Якъ ми пригостили до Илаша, якъ вінъ насъ тамъ красно приймивъ, якъ ми рушили въ Яблоницю на старощинне — не буду уповідати, бо багато бъ розказувати, а мало що слухати; а я й такъ уже багато де-чого понаплітавъ, безъ чого могло бъ було ретельно обійтися. Але даруйте, панове! Ви не знаєте, якъ тото мило чоловікові згадати про давні свої гаразди, а я їхъ зазнавъ — зазнавъ, панове та й браття мої любі. Що я тутъ пишу, то я не пишу небиллиці; але кавалокъ мого життя — мого такъ красного та любого трівку, що годі ёго буде й до гробної дошки забути. Ні! зелена моя Буковино, сині мої гори, холодні мої извори! Хіба мене рука моя забула бъ, щоби я васъ забувъ. Тото лишъ ви мене забули середъ світа, але я васъ про тото не забуду.

Ідучи въ Яблоницю, відкликавъ я Василя на бікъ, та й кажу ёму: „Осьде прислала тобі Марія шириньку.”

Вінъ лишъ усміхнувся та й затокъ її собі за ремінь. „Се щось дуже дешевий дякувати,” гадаю я собі та й віддыхавъ. Доста я відъ оногда до ёго серце стративъ, а теперъ щоби ёго таки й не видівъ. Але ёго може й тягло, що въ мині кипіло. Отъ приоставъ трохи конемъ, та й кличе на мене: „Юрію! а ходи ко сюда, я щось маю съ тобою говорити.”

„Кажі!” кажу.

„Не гнівайся, брате!” зачавъ вінъ міні казати, „що я дарунокъ відъ твоєї сестри не можу раднійше приймати, але Богъ самъ видить, що серце годі навчити. Хіба отъ тільки: поклонися відъ

мене Марії, та й проси її, най на мене не банує та най таки й вь тугу не вдаєтця. Вона ще молода, а коли бь знала, якъ я страждаю, то й простила бь мене. Красний сесь світъ, братчику, красний!“ А подумавши годинку, каже:

„Ти гніваєсся брате? Нема за що. Про мене гнівайся — не гнівайся, якъ собі вже тамъ любишъ, але коли хочешъ, щоби я мавъ по чімъ згадувати на те давнє товариство, то витешешъ мині красний хрестъ съ тої самої ялиці, що у насъ. . .”

„А тобі хіба хреста . . . ? Схаменися!”

„Або я за хрестъ говорю? Отто жь и я наговоривъ! Я тобі мавъ щось инше казати. . .”

„Кажи!” кажу.

„Чи Калина любить ді-правди мого брата?”

„Отто жь бо й ти наговоривъ! Старість повязала, а ёго не любила бь?”

„А ти гадаєшъ, що нема такъ, що дівку силою віддають?”

„И такъ може бути,” кажу, — „чому ні? Але ти не видівъ, якъ вони вь насъ на храму прилипали? Ну, то вже не инакь, але мусівъ ти бути п'яний.”

„Твоя правда, брате! Видівъ я дуже добре, а я тебе ще питаю. Я знаю, що вона ёго любить.”

„Не любить, але таки вь німъ топить,” потакую я. Де я тоді мій розумъ мавъ, такожъ не знаю.

„Топить, топить,” повторивъ мій товаришъ кілька разъ, та й лишъ на кульбаку повалився.

„Що тобі Василю?“ ставъ я питати; „чи тобі що не лихо?“

„А чого жъ би мині лихо, — мині добре, дуже добре.“

„Такъ, чого такъ почорнівъ ти відъ разу?“

„Отъ не видишь, вечеръ; а тобі здається, що я почорнівъ.“ А віттакъ зновъ каже: „Ні за чимъ мині вже такъ не банно, якъ за моєю кресанею.“

„Або съ твоєю кресанею що?“ питаю я. „Чи не потеръ лишъ де когути?“ У насъ, знаєте, посять на кресаняхъ дорогі угорські когути, та тому я ёго й питавъ.

„Ні!“ каже, а самъ такъ красно, трешки гей крізь плачъ говорить.

„А покажи ко мині твою кресаню,“ ставъ вінъ мині по часові казати; „най вижу, чи миоднакі голови маємо.“

Я ёму й подавъ.

„Однакі,“ каже потрібувавши зо два рази, та й віддавъ мині її назадъ.

„Якъ би я загибъ, то не відказавъ би свою кресаню нікому, якъ лишъ тобі.“

„А ніби й я такъ не зробивъ би?“ кажу. Коли бъ я мігъ бувъ розуміти, противъ чого вінъ тото таке говорить. Хто бувъ би те навіть и на гадку собі наволікъ?

„А чули,“ ставъ Василь на парубківъ покликати, що въ боярахъ були, „чули, якъ ми зъ Юріємъ помінялися?“

„Якъ тамъ , якъ ?” стали гуртомъ питати.

„Отъ такъ,” каже Василь; „що якъ-би я борше вмеръ , то лишитця моя кресаня ёму, а якъ-би вінъ, то ёго мині. Чули?”

„Хіба , що такъ,” стали другі парубки сміятися.

„На старощинне ідуть , а за відьмерщину говорять.”

„Ближче дь Христу, якъ дь Різду,” каже Василь , та й мало що й говоривъ сёго вечера більше. Отъ їхавъ собі латирь мене та сумувавъ. Хіба тільки, якъ я хотівъ підіхати идъ другимъ парубкамъ , щоби зъ ними балакати , такъ вінъ мене й кличе : „Ідъ зо мною , бо мині скучно безъ тебе.” Отъ такъ переїхали ми майже цілу дорогу. —

Стали ми нарешті и въ Яблониці. Тітка приймила насъ такъ, дай Боже , щоби усіхъ добрихъ людей такъ приймали! Та й було чимъ приймати , — стара собі була багачка на все село, а мала лишъ одну доньку та одного сина: тільки въ неї и дітей.

Горілка стоїть перебоями, куди повернесся , въ хаті світло на всі боки, а по дворові горять величезні смоляниці, такъ що ажъ небо почервоніло. А гостей, гостей! и въ хаті, и въ хоромяхъ, и на дворі, и въ суткахъ, навіть и на гостинці стояли де-які, що не мали де поміститися на обістю; бо кожного, знаєте, кортіло подивитися, яке старощинне справить стара Слижиха своїй дощі.

За столомъ сидить Калиша зо своїми дружечками. Молодого посадили зъ братомъ та зъ боярами коло неї, музики грають — було щось ажъ шість

скрипниківъ а два цимбалисти, усе віжницькі. Дружечки співають, а я стою зъ Василемъ середъ двора передъ вікнами, та тримаємо коні: вінъ тримає коня пана молодого, а я старшого дружби (ніби братового), бо въ насъ, знаєте, така вже установа, — але коні не ржуть вамъ, ні! Ажъ страшно якось слухати; але не конче їхъ було й чути, бо парубки, що були въ старощинні, не гримають вамъ съ пістолетъ, ні! Одні съ хати крізь вікна, а ми зновъ відси зъ надвіря; ажъ гори відзиваютьця, таке гримаємо! А музика въ хаті не тужить, ні! ажъ морозъ иде тіломъ; а Василь позирає лишъ крізь вікно на Калину, та ані словечка щоби вамъ до кого заговоривъ, а самъ то почервоніє, то побіліє, то ажъ почорніє.

Прийшли й панотець, сиві, сиві якъ молоко, а борода по-нижче пояса.

„Веселитесь, діточки?“ питають, идучи по-при насъ, „веселите?“

„Благословіть, отче!“ каже Василь, знявши кучму (бо въ насъ, знаєте, ходять молодий и дружби въ кучмахъ, не въ кресакахъ) — а самъ такъ и сплакавъ.

„А чого жъ бо ти, серце?“ стали панотець голубити, а нарешті додали жартомъ: „Зъ веселими веселися, не журися! Господь нашъ Исусъ Христосъ самъ такъ робивъ, такъ и ви діточки: веселітця, доки ще весело! Господь Богъ не дурно давъ и весну, и молодість, и утіху, и скрипки, и пістолета нарешті: все то Богъ давъ людямъ, не хто.“

„Правда, панотче, що Богъ,“ утавъ Василь, а самъ такъ и повеселівъ. „Вінъ давъ чоловікові

для ёго заходу и веселість, и скрипку, и пістолля, лишъ щоби знавъ вінъ, коли чимъ орудувати.”

Може бъ панотець були де-чого май сказали, бо вони дуже любили съ парубками бесідувати та їхъ правди Божої учти, але ніякъ було, бо повибігали всі съ хати, вхопили панотця нашого лютого на руки, та понесли за стіль, — такий се панотець въ насъ були. Тутъ приймися заразъ за діло, помолилися Богу, прочитали, що вже тамъ треба було, заручили молодихъ, та й не цуралися зъ ними повечеряти: такі се въ насъ панотчикъ не горделиві були; не такъ, якъ тоті нові панотці, що лишень що зо семинарії повилазять, а тутъ уже й Бога не хотять знати, не такъ, щоби вони зъ нами простими мужиками жили.

Гості вечеряють, музики пригравають, дружечки приспівують, стара Слижиха не памятає зъ радіщъ, що вже робить: ми на дворі въ одно й одно такъ и гримаємо съ пістолетъ, що ажъ шиби въ вікнахъ на дрібні кавалочки потріскали, та такъ и дзвонять сиплючись по камінню, а Василь каже до мене:

„Теперь же, братчику мій сердечний, будуть заразъ молодихъ виводити на двіръ гуляти. Скоро вийдуть, стрільмо жъ два набої наразъ, нехай буде братчикові моему да на славу!”

„Та чого жъ бо ти плачешъ, Василю, уже сёго вечера другий разъ?”

„Зъ радіщъ, Юрійку! Ти не знаєшъ, якъ я свого брата кохаю.”

„Та того тобі плакати? Але говори я, та не ладуї! а тутъ староста, чути, вже й просить зъ за стола.”

Ладує Василь, ладую й я, якъ мали бесіду ; але Василь, бачу, инакъ собі тоді ладувавъ. Отъ слухайте лишъ. Ступає молодий черезъ порігъ, а тутъ імъ таку вже дорогу підкладами й устелили — — — Гримъ разъ и другий!! Илашъ лишъ повалився Калині у ноги, а Василь — міні: ні пари зъ устъ, а кровъ такъ косицями и грає! геть міні мою рантухову сорочку оббрискала.

Молода зомліла. Братъ имивъ Илаша на руки, та лишъ вдарився у стіну головою, а я зновъ пустивъ боржій коня, та до Василя. Ні рушитця: куля пішла право крізь серце.

Я витягъ ёму боржій хустку зъ-за ременя, що ёму сестра передала, та й заткавъ боржій рану. Чи вішувала варе моя сестричка, якъ сю шириньку коциками угорськими та ліліточками дорогими вишивала, до чого вона придастця? Не знаю. Я її разъ питався, але вона мовчала та — вяла. Якъ та квіточка безъ сонічка вяла, любка моя, душечка моя, ажъ доки не зов'яла.

Калину понесли більше умерлу, якъ живу въ кліть. Дівки повтікали, куда котра, панотець розважали тітку, кілька могли, а парубки зробили ноші зъ зеленої смеречини, зложили на ній обохъ братівъ, та понесли въ Довгеполе.

Братъ мій пішовъ цілу дорогу при ношахъ, а самий такий блідий, ажъ чорний. Я зновъ вівъ за ними коні, пана молодого та братового, бо моїмъ та Василевимъ побігли два парубки на передъ давати знати. Файну потіху принесуть старій-старесенькій Хороцованісі! Лишъ двохъ їхъ мала, якъ

дві оці вь голові. Налагодила посагъ, та теперъ най лагодить на лаві.

Нерано вже було, якъ ми стали у Довгїмполі. Ждавъ на насъ уже увесь рідъ Илашівъ, и мале й велике, ба таки ціле Довгеполе злягло, скоро почули, що сталося. А не плачівъ тамъ, ні! не голошіння, ні! Хіба камінне не плакало, а решта всі.

Нарядивъ я зъ братомъ обохъ на лаві, головами до купи. „Отто я тебе оженивъ, братчику мій, соколе мій!“ ажъ крикнувъ братъ, а самъ якъ заплаче, якъ упаде на Илаша, якъ ёго обійме, якъ стане цілувати! А вінъ сердешний лежить собі фудульний, якъ бувало, ані ворухнетця. И я заплакавъ. Або може не плакати, мавши однимъ одного щирого товариша та й того скласти на лаві?! Не смійтеся, пани мої: наші прості груди жаль дужче дотикає, якъ ваші — панські. Ми серце ще не запечатали вь калитці, ані віддали до шпаркаси: якъ вь ёго є, такъ и говоримо. Коли се не до-ладу, то красно дуже васъ прошу, не гнівайтесь.

На другий день приїхали комісари пороти. Господи, якъ кинетця стара мати! — „А неволя жъ би васъ утяла та укрила, солона та тяжка! Чи тото я вамъ підъ ніжъ синівъ своїхъ годувала? Вонть сь хати, біси, або вь васъ сокирою загачу, якъ у псівъ, та й сама страчуся!“ А на се якъ зарує, якъ припаде до своїхъ синівъ, якъ стане цілувати! Господи милий, господи праведний! відки тото вь матери тільки слізъ тихъ беретця, та тільки люби, та тільки жалю?!
Господи милий, господи праведний!

Німці пошваркотіли, почічіркали, та й потекли. „Течітця, якъ та вода по камінню течетця!“

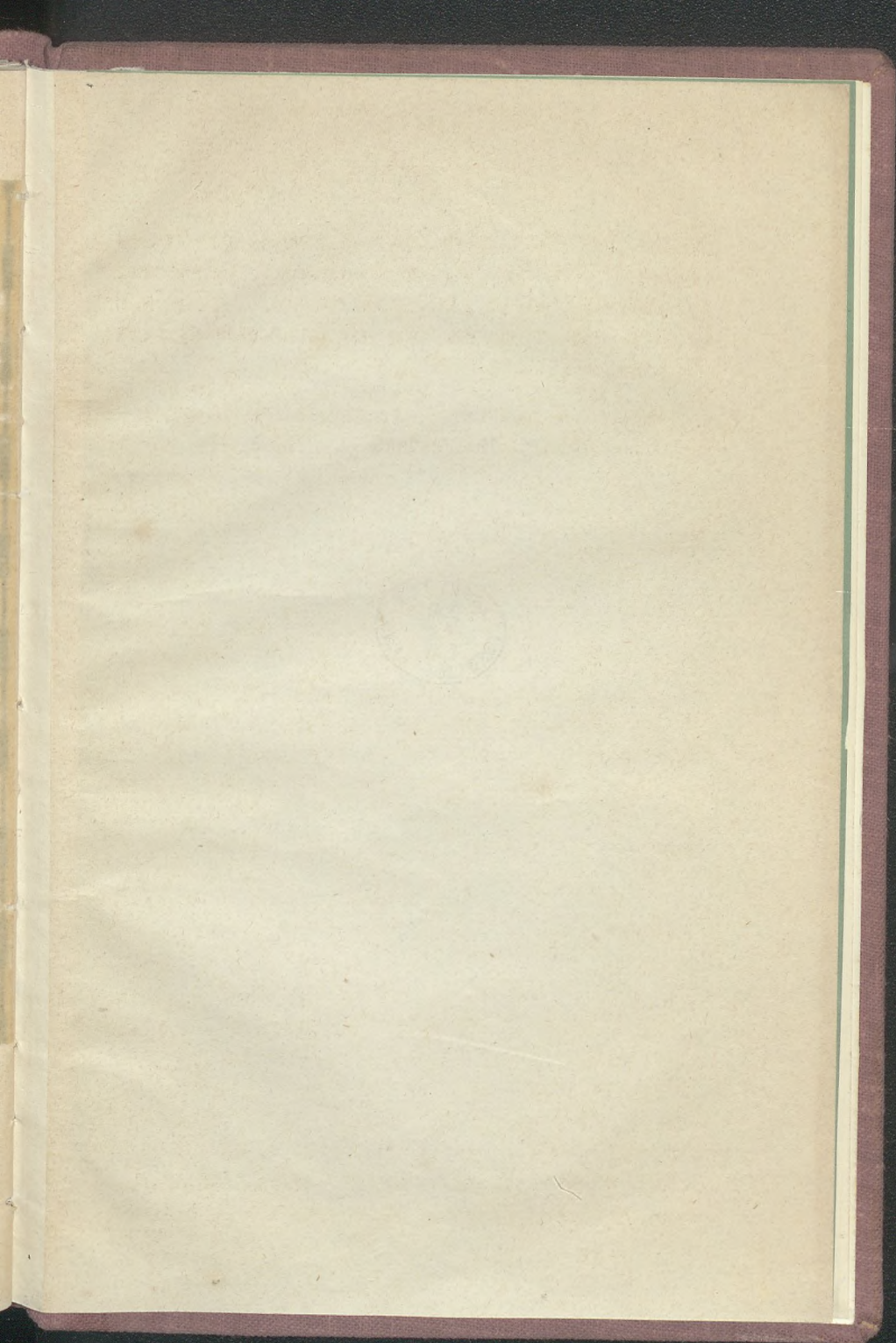
клине стара; „а надъ моїми синами не діждете збиткуватися.” Се діялося въ суботу. А въ неділеньку зъ ранку й поховали: Илаша коло церкви, а мого Василька за цвинтаремъ, у куті. Що вже стара напросилася та намолила панотця, щоби й ёго зъ братомъ у купі ховали — не помогало. „Най вашъ синъ,” кажуть панотець, „уже на сімъ світі покуту приймає; може Господь ёго за тото на тімъ світі простить.” А знай, що Господь милосерний простивъ; бо така вже вамъ красна та ясна днинка була, якъ їхъ ховали! Тото лишъ люде лихі, а Господь милосерний добрий; вінъ намъ усімъ батько: погрозитця, а віттакъ и обернетця, и вже добрий.

Цілий тиждень стара Хороцованиха насъ не пускала відъ себе. „Най,” каже, „міні видитця, що мої сини при міні.” А сама якъ заголосить, якъ ударить сивою головою у стіну, то стіни ажъ заплачуть! Але третєї неділі треба намъ було конче їхати домівъ, бо неня вже щось три опади переказували. Отъ попрощалися, та й поїхали, обдаровані усею збруєю товаришівъ нашихъ нещасливихъ. Братъ діставъ зъ Илаша, а я зъ Василя усе, усе що до цятки; та не до того намъ було! На саму Пречисту Божу поховали сестричку, а зъ нею и шириньку тоту кроваву, що я нею Василеві груди затикавъ. Не хотівъ я їй дати, але якъ стала покойна просити: „Братчику мій, любий мій! та же я тобі вже не довго буду на сімъ світку доїдати, — дай міні тоту шириньку, дай, дай!” Отъ и давъ. Носила вона її на серденьку, ажъ до гробу взяла. „Братчику!” каже вона міні на саму Пречисту ранинько, „здойми ко мене на твої ручки, але такъ

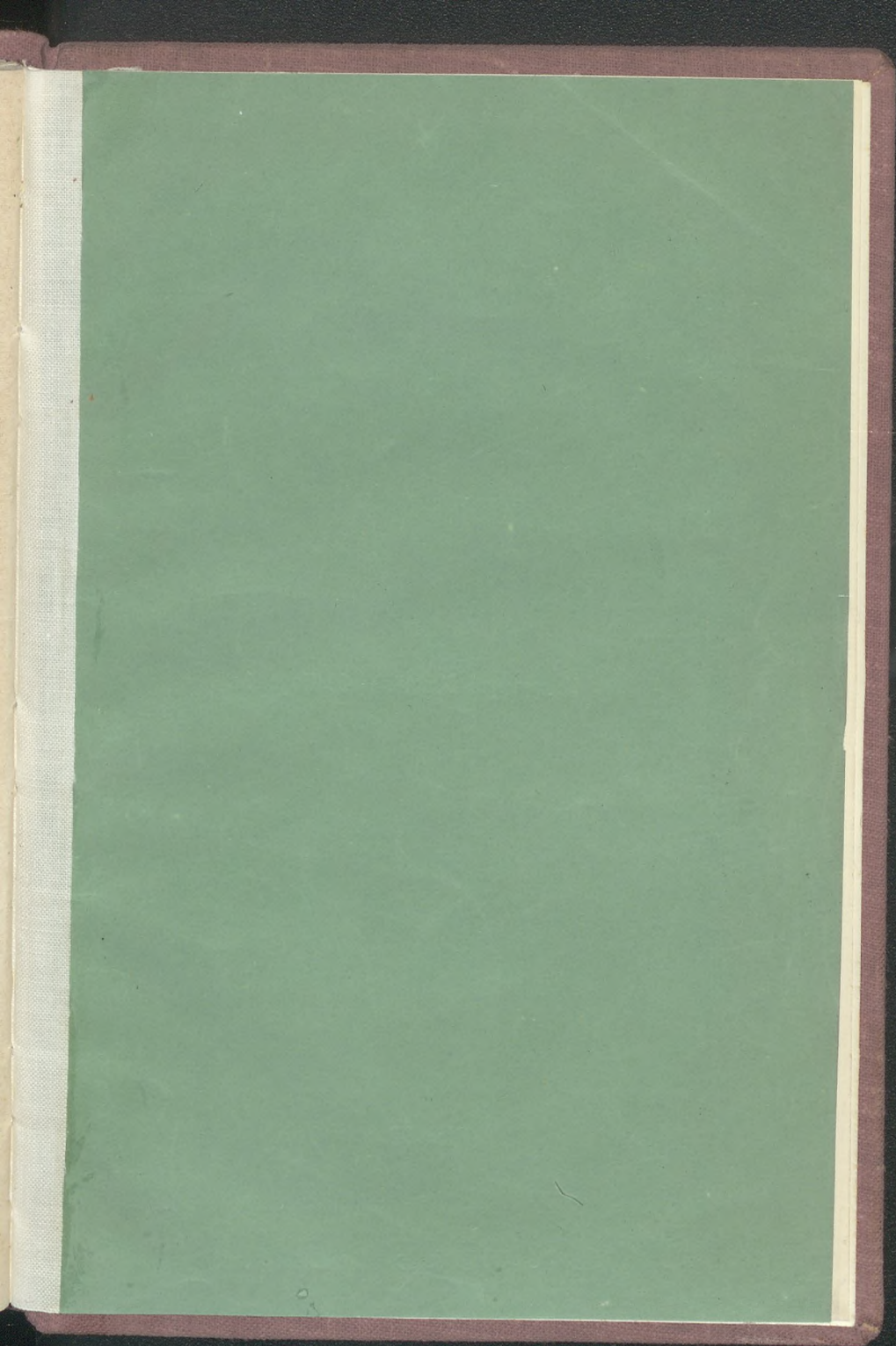
здойми, якъ ти мого Васильчика здоймавъ.” Отъ и здоймивъ, та — поклавъ уже мертву. „Сестричко, сестриченько моя єдина!” сплававъ я; „чи жъ тобі не жаль твого братчика отъ-такъ сиротою на сѣму світу лишати?!”

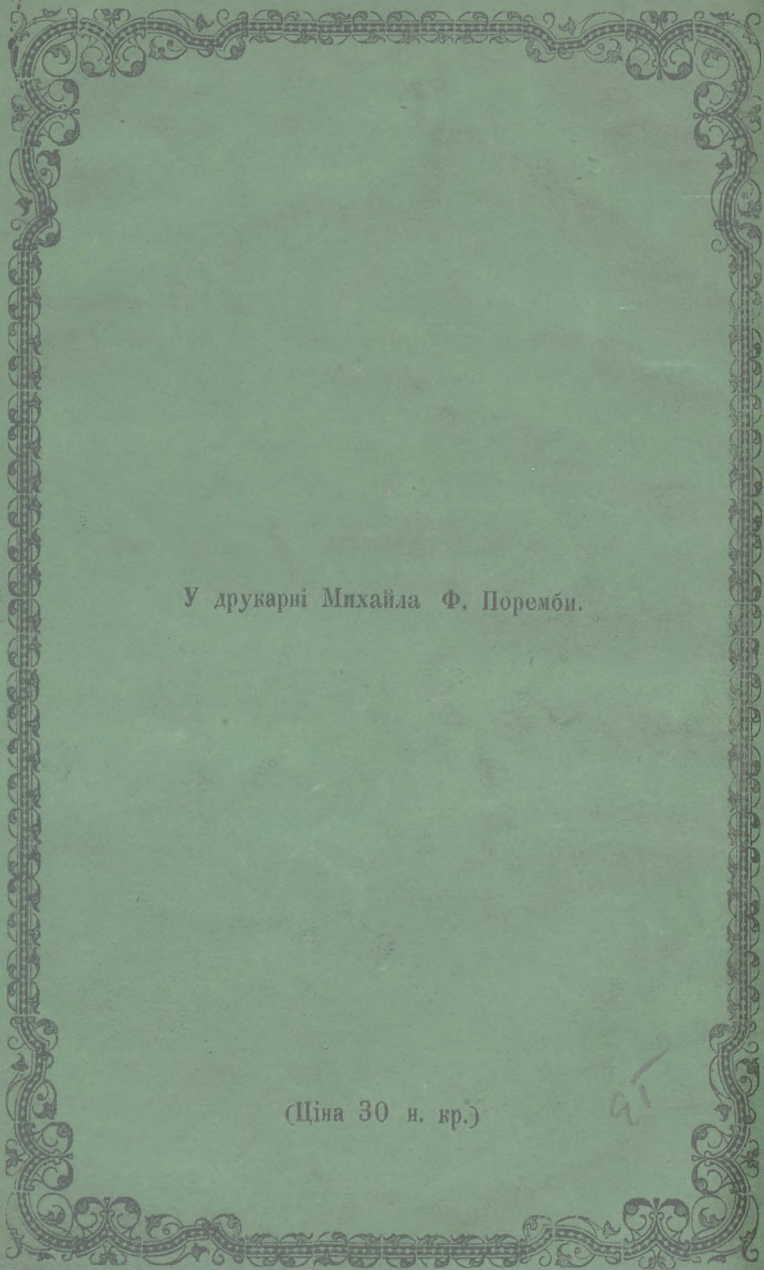
Нічого не відповіла, усміхалася. — Знай побачила вже свого Васильчика.

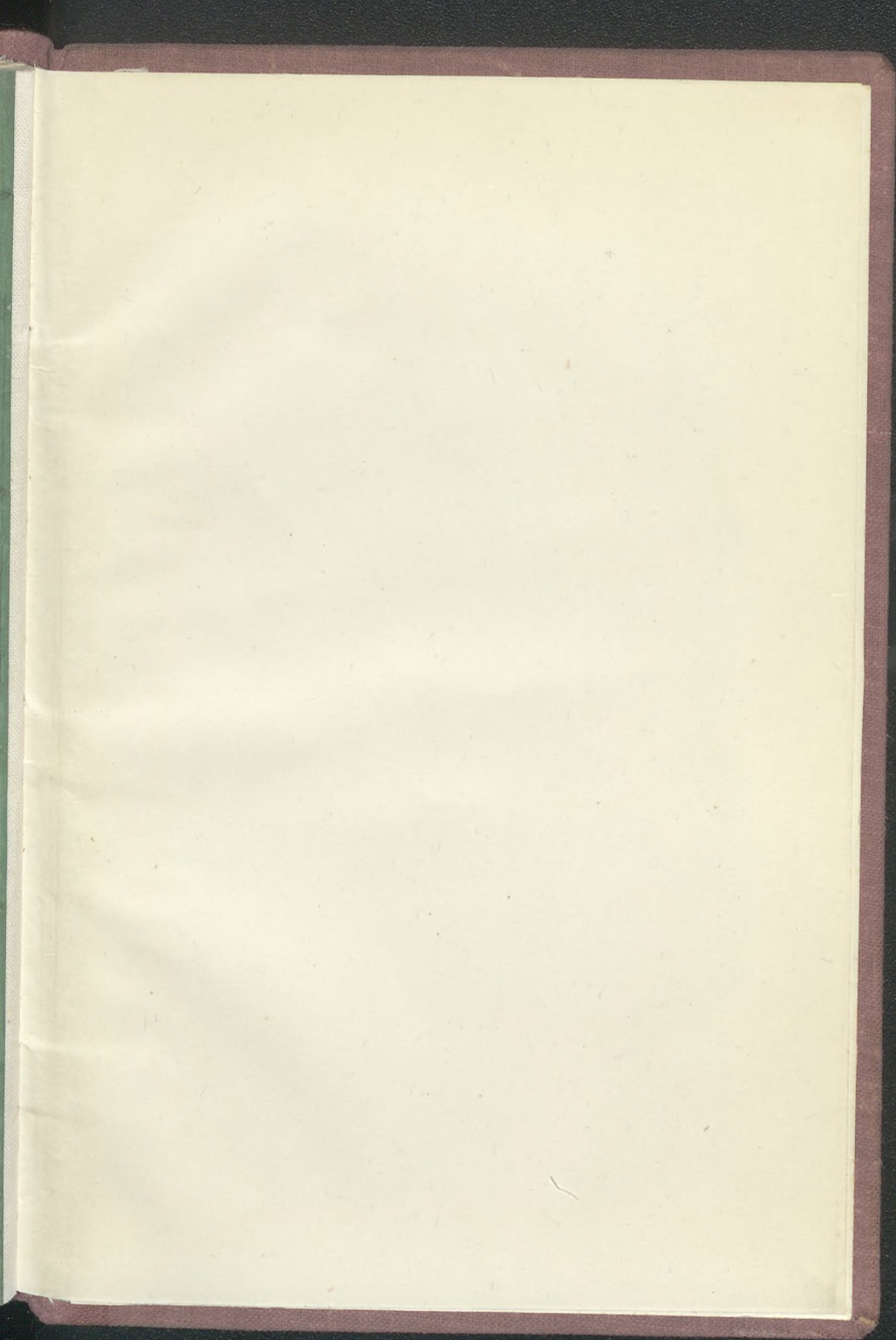

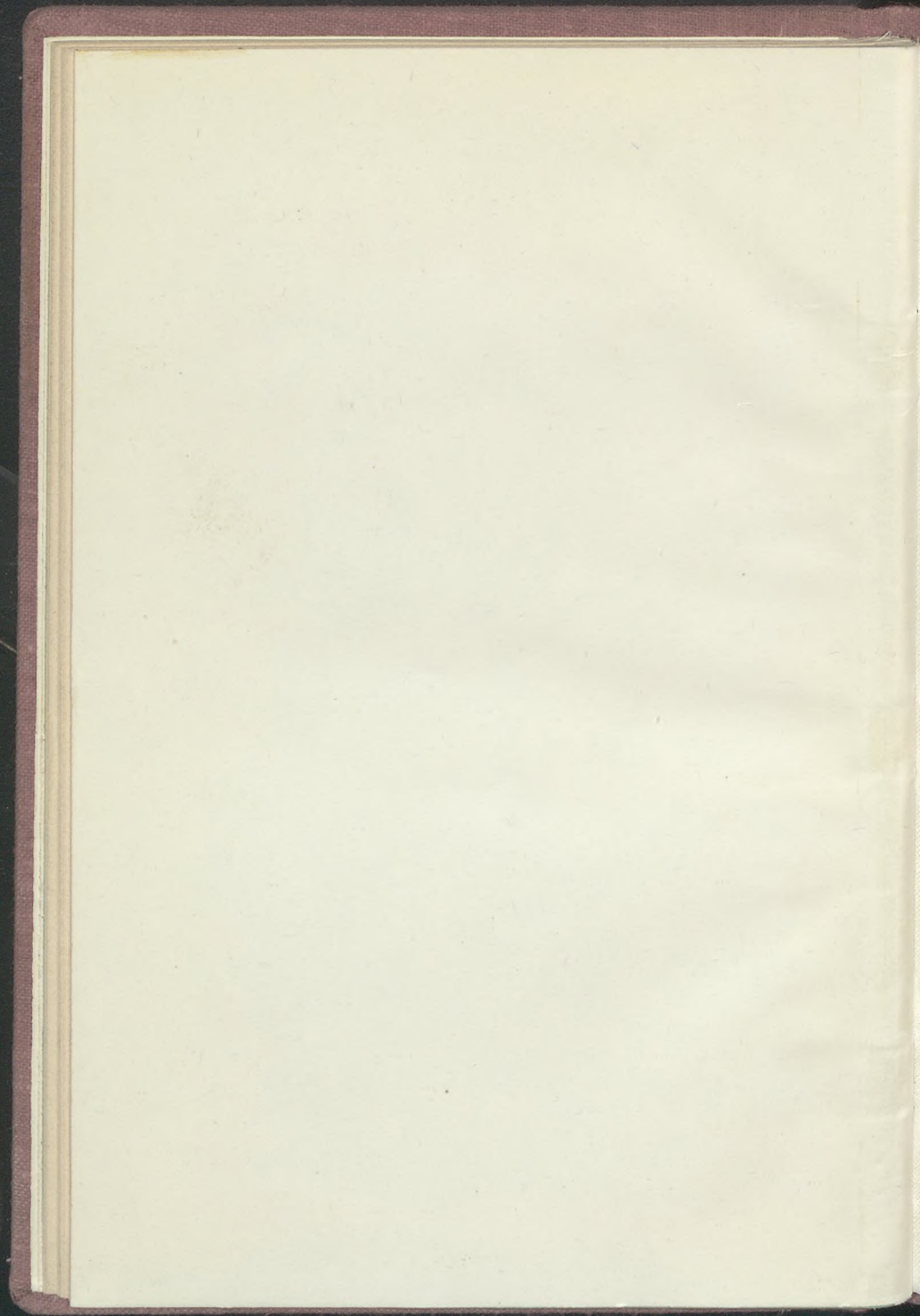
A decorative border with intricate scrollwork and floral patterns, framing the central text area.

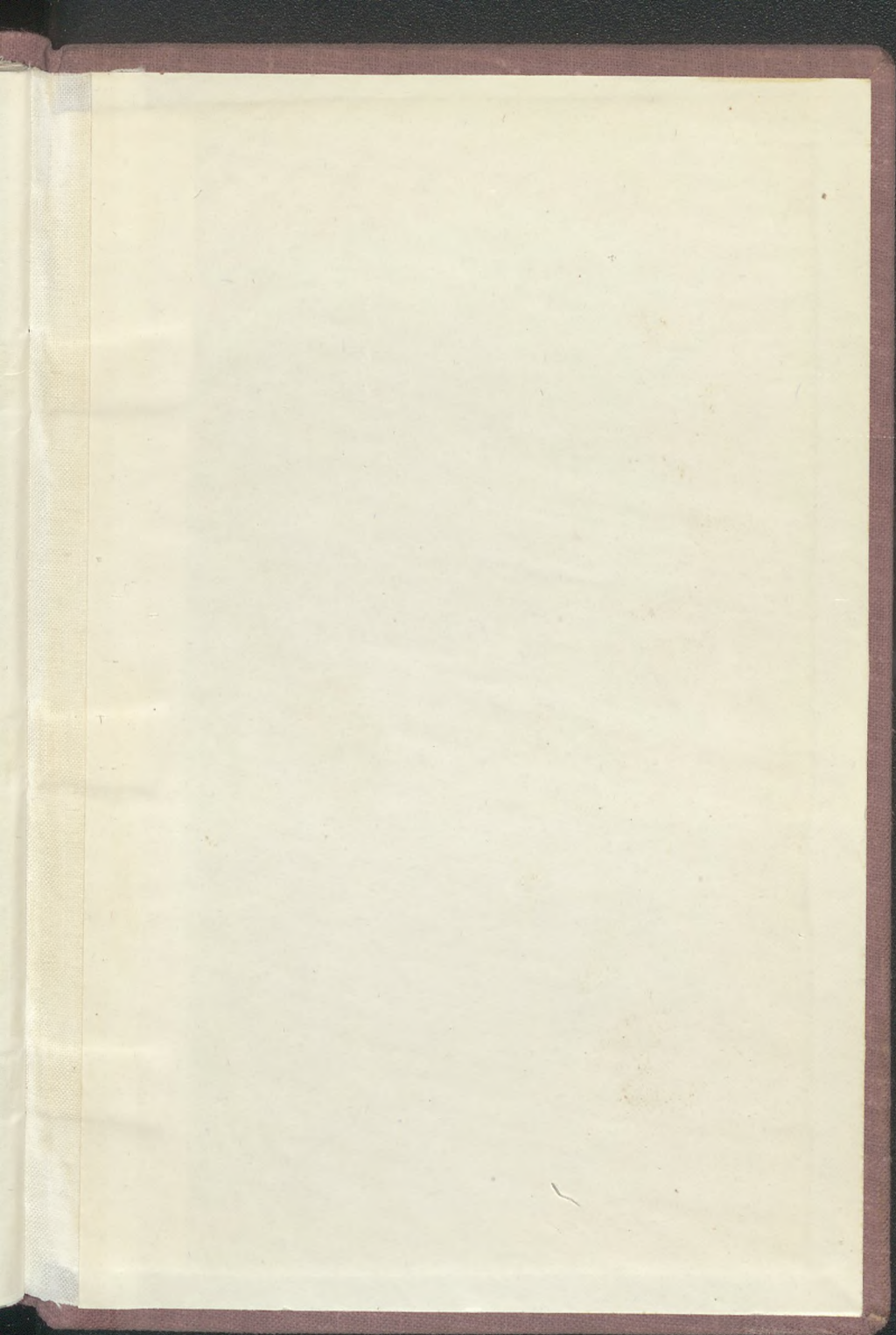
У друкарні Михайла Ф. Поремби.

(Ціна 30 н. кр.)

at

2044296

BIBLIOTEKA
BN
NARODOWA

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001009342642